

Lecția 9.

SISTEMUL ELECTORAL

PLANUL

- **Sistemul electoral: definiția și conținutul**
- Drepturile electorale
- listele electorale
- Concurenții electorali
- Campania electorală

- 1. **sistemul electoral, alegerile sunt unul din criterii ale democrației:**
- a) dreptul și accesul populației adulte la votare pentru alegerea candidaților în instituțiile reprezentative (parlament, președinte, administrația publică locală);
- b) periodicitatea, prescrisă în legislație;
- c) dreptul cetățeanului la asociere și la înaintarea candidaturii proprii sau ai unei alteia la una din funcțiile eligibile (deputat, președinte, consilier local);

- d) mandatele de deputat (ales local) urmează să fie obținute ca rezultat al concurenței politice;
- e) campania electorală urmează a fi realizată în baza normelor legale și a principiilor onestității și echității;
- f) dreptul cetățenilor la alegeri libere, prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat, rezultatele vor fi totalizate și difuzate în mod transparent și cinstit, iar cei aleși vor exercita mandatele obținute pînă la organizarea următoarelor alegeri.

- 2. Sistemul electoral și alegerile pe de o parte asigură legalitatea, legitimitatea și autoritatea organelor puterii în stat, pe de altă parte demonstrează atitudinea adecvată a populației față de politica guvernamentală.
- 3. Sistemul electoral determină caracterul și anvergura comportamentului electoral al populației, implicarea cetățenilor în alegerea puterii, influențarea reală asupra rezultatelor scrutinului.

- 4. sistemul electoral influențează direct dezvoltarea pluralismului politic, concurenței politice și a sistemului politic în ansamblu. În dependență de **formula electorală** utilizată vorbim despre majorarea sau micșorarea numărului de partide politice reprezentate în organul legislativ suprem, despre calitatea relațiilor dintre partidele parlamentare și extraparlamentare.
- 5. Sistemul electoral este o expresie a tehnicilor de luptă politică.

Guvernarea

Programul
puterii

Legitimitatea
guvernului

PARTIDELE PARLAMENTARE

SISTEMUL ELECTORAL și ALEGERILE

PARTIDELE POLITICE

POPULAȚIA (alegătorii)

- ***Sistemul electoral este totalitatea normelor și regulilor care reglementează desfășurarea alegerilor în toate aspectele sale.*** Rezultatele și funcționalitatea alegerilor depind direct de sistemul electoral.
- Sistemul electoral reglementează toate tipurile de alegeri plus referendumul, include patru componente semnificative – **organizarea** alegerilor, **desfășurarea campaniei electorale**, **desfășurarea alegerilor** și **stabilirea rezultatelor alegerilor**.

- La baza sistemului electoral se află o lege electorală (în Republica Moldova – Codul electoral) pe fondul modelator al Legii Supreme – Constituția, care stabilește cadrul general al sistemului electoral. Legea electorală concretizează modalitatea de desfășurare a operațiunilor electorale, care cuprind: modalitatea de alegere a corpului electoral, alcătuirea listelor electorale, eligibilitatea și incompatibilitatea, desfășurarea operațiunii electorale propriu-zise.

- **Organele electorale** - organe colegiale, care organizează desfășurarea alegerilor parlamentare sau locale, precum și desfășurarea referendumurilor, au natură permanentă cum ar fi Comisia Electorală Centrală în Republica Moldova, precum și ad-hoc - consiliile electorale de circumscripție, birourile electorale ale secțiilor de votare.

- **Circumscripția electorală** entitatea teritorial-administrativă în ale cărei limite se organizează, se desfășoară alegerile și referendumurile și se stabilesc rezultatele alegerilor. Statul poate fi divizat în mai multe circumscripții electorale, sau într-o singură circumscripție electorală națională (cazul Moldovei la alegerile parlamentare) - depinde de sistemul electoral aplicat într-o țară concretă. Circumscripțiile electorale pot fi uninominale (un singur candidat) și plurinominale (mai mulți candidați).

PLANUL

- Sistemul electoral: definiția și conținutul
- **Drepturile electorale**
- listele electorale
- Concurenții electorali
- Campania electorală

DREPTURI ELECTORALE

- Drepturile electorale sunt **drepturi exclusiv politice ale oamenilor**. Ele se divizează în două categorii: ***dreptul electoral activ***, care este dreptul de a vota, de a fi alegător și ***dreptul electoral pasiv***, care semnifică capacitatea de a candida, de a-și înainta candidatura în alegeri. Pentru a deține aceste drepturi, necesită a fi satisfăcute anumite cerințe, numite censuri, cum ar fi censul cetățeniei, al domiciliului, vârstei etc.

- Realizarea drepturilor sus-numite este condiționată de satisfacerea unor anumite cerințe, numite **censuri electorale** - limitări prin lege ale dreptului la vot.
- **A) Censul de vîrstă** presupune anumite limite pentru cei care votează – în 109 state ale lumii (inclusiv și în Republica Moldova) dreptul la vot este oferit cetățenilor care au 18 ani împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv.

- În alte state persoanelor care sunt mai învârstă de 19-21 de ani (Japonia, Elveția ș.a.), în astfel de state ca Brazilia, Cuba, Nicaragua dreptul de vot activ este aplicat de la 16 ani.
- De regulă, censul de vîrstă în reglementarea dreptului electoral pasiv este mai înaintat, astfel, spre exemplu pentru a fi ales în calitate de Președinte a Republicii Moldova candidatul care are 40 de ani împliniți, pentru președintele SUA – 35 de ani, în Italia – 50 de ani.

- **b) Censul cetățeniei (naționalității)**
presupune că dreptul la vot este aplicat în exclusivitate față de cetățenii statului respectiv, deși ultimii ani se observă fenomenul permisiunii (mai cu seamă în Statele membre ale UE) de a participa la alegerile locale și a persoanelor, care nu au cetățenia statului, dar locuiesc în localitatea respectiv unde va fi aleasă administrația publică locală.

- **c) Censul de trai sedentar (de reședință),** reglementează durata temporară de trai într-o localitate (țară) pentru a fi inclus în listele electorale, deci pentru a putea realiza dreptul electoral activ. Acest cens este aplicat și la dreptul electoral pasiv, de exemplu pentru a candida la funcția de Președinte al Republicii Moldova este necesar să fie respectată cerința, care spune "a locuit sau locuiește permanent pe teritoriul Republicii Moldova nu mai puțin de 10 ani", în SUA – 14 ani.

- **d) Censul de sex**, este un cens evident nedemocratic și nu este aplicat în statele democratice, inclusiv nu-l observăm nici în Republica Moldova. Dar menționăm că posibilitatea femeilor de a participa la alegeri este partea componentă a luptei pentru obținerea drepturilor politice egale pentru ambele sexe. Astfel femeile din SUA au obținut acest drept în 1919, Rusia – 1917, Franța – în 1944, Olanda – 1922, Marea Britanie – 1918, Belgia – 1948, Danemarca – 1915, Grecia – 1952, Italia – 1946, Spania – 1977, Elveția – 1971.

- **e) Censul lingvistic**, este aplicat pentru dreptul electoral pasiv și impune necesitate cunoașterii limbii de stat (oficiale), or candidatul la o funcție electivă este obligat să cunoască fluent limba statului, spre exemplu această condiție este prevăzută pentru a fi ales la funcția de Președinte al Republicii Moldova.
- **f) Censul religios** presupune că pot participa la alegeri doar cetățenii care sunt purtători ai religiei de stat. Actualmente acest cens este răspîndit în statele musulmane în Iran este necesar să fii musulman.

- **g) Censul averii**, dat fiind faptul că dreptul electoral este aplicat cetățenilor cu un anumit nivel de venituri. Censul averii de rînd cu **cel social** (aristocrația) nu sunt aplicate în statele democratice.
- **h) Suspendarea dreptului activ și pasiv** este prevăzută, dar numai în stricta corespundere cu legislația națională, care va prevedea suspendarea drepturilor electorale motivată de o interdicție din cauză de boală mentală sau din cauza unor condamnări penale pentru delikte grave și impusă numai prin hotărîrea specială a instanței de judecată.

PLANUL

- Sistemul electoral: definiția și conținutul
- Drepturile electorale
- **listele electorale**
- Concurenții electorali
- Campania electorală

LISTELE ALEGĂTORILOR

- Dreptul electoral activ poate fi realizat doar cu condiția **înregistrării persoanei în calitate de alegător**.
- ***Listele alegătorilor*** reprezintă o bază de date care conține informația privitor la alegătorii din țară.
- Listele alegătorilor asigură desfășurarea alegerilor din punct de vedere tehnic și preîntâmpină fraudele electorale.

LISTELE ALEGĂTORILOR (2)

- Există două modalități principale de constituire a listelor alegătorilor – înregistrarea de stat și înregistrarea directă.
- În cazul **înregistrării de stat** responsabilitatea pentru constituirea listelor alegătorilor o poartă autoritățile statului,
- În **cazul înregistrării directe** alegătorul trebuie să se înregistreze individual.

- Dreptul electoral activ poate fi realizat în condiția înregistrării cetățeanului cu drept de vot în calitate de alegător. **Listele alegătorilor** reprezintă o bază de date care conține informația despre alegătorii din țară, cuprinde toți cetățenii cu drept de vot care domiciliază sau își au reședința în raza unei secții de votare. *Lista electorală principală* (de bază) mai este și *lista electorală suplimentară*.

PLANUL

- Sistemul electoral: definiția și conținutul
- Drepturile electorale
- listele electorale
- **Concurenții electorali**
- Campania electorală

- **Concurenții electorali** reprezintă actorii care s-au implicat în cursa electorală cu scopul de a obține funcții eligibile. Ei sunt de două tipuri: **candidații individuali și candidații-organizații (formațiunile politice)**.
- **Candidații individuali** trebuie fie să prezinte autorităților electorale un anumit număr de semnături, fie să depună un anumit gaj electoral (o sumă de bani), fie o îmbinare a acestor două modalități.

- Pentru ca **formațiunile politice** să devină **concurenți electorali**, de regulă, este necesar ca acestea să activeze legal, adică să fie înregistrate. În acest caz ele doar prezintă o cerere la autoritatea electorală. În unele state, partidele politice pot participa la alegeri în baza calificării. Calificarea presupune acumularea la alegerile anterioare a unui anumit număr de voturi sau prezentarea unui anumit număr de semnături în susținerea sa.

PLANUL

- Sistemul electoral: definiția și conținutul
- Drepturile electorale
- listele electorale
- Concurenții electorali
- **Campania electorală**

- **Campanie electorală** - perioadă de activitate care se desfășoară cu scopul de a-i determina pe alegători să-și exprime voturile pentru alegerea unui sau altui concurent electoral și care începe, pentru fiecare concurent electoral, la data înregistrării acestuia de către organul electoral competent (Comisia Electorală Centrală – în cazul alegerilor parlamentare, sau de consiliul electoral de circumscripție – în cazul alegerilor locale) și se încheie la data excluderii concurentului electoral din alegeri sau în ziua votării.

CAMPANIA ELECTORALĂ

- În reglementarea desfășurării campaniei electorale important:
- **finanțarea campaniei electorale**. Sursele de finanțare sunt cele **proprii**, cele **din partea statului**, cele **din partea societății civile**. Relația dintre aceste trei surse de finanțare diferă de la stat la stat. În unele, statul nu se implică în finanțarea; în altele, statul joacă un rol semnificativ în finanțarea concurenților.

- **Accesul la mass-media** este reglementat îndeosebi cu referire la televiziune și radio. Accesul concurenților electorali la mass-media se face fie **contra plată**, fie **prin acordarea timpului de antenă gratuit de către stat**. Aceste două modalități de acces al concurenților electorali la mass-media pot fi îmbinate în diverse moduri – de la existența numai a accesului contra plată (SUA) până la utilizarea doar a timpului de antenă acordat de către stat (Marea Britanie, Republica Franceză).

- **Alegerile se desfășoară**, de regulă, **pe parcursul unei singure zile**, alegătorul prezentându-se la secția de votare pentru a exercita votul. **Cabinele de vot asigură secretul votului**. În paralel cu această **votare tradițională**, există și alte modalități de votare – votarea prin poștă, prin procură, la urnele mobile de vot, votarea anticipată etc. În ultimul timp, tot mai insistent se afirmă **votarea electronică** (prin intermediul Internetului sau prin intermediul mașinilor de vot plasate în secțiile de votare).

- **Participarea cetățenilor** la alegeri indică asupra reprezentativității și a nivelului legitimității instituțiilor eligibile și a întregului sistem politic. Din acest considerent, un șir de state utilizează cvorumul electoral (statele ex-sovietice). Cvorumul electoral reprezintă numărul minim de alegători care trebuie să participe la alegeri pentru ca acestea să fie recunoscute valabile. **Pentru alegerile parlamentare, cvorumul electoral balansează în jurul majorității absolute.**